ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ В КОНТРОЛНИТЕ ПРОИЗВОДСТВА НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ

гл. ас. д-р Пламена Недялкова
Икономически Университет – Варна

PROTECTION OF PERSONAL DATA IN CONTROL PROCEEDINGS OF THE EXECUTIVE BRANCH

Chief Assistant Dr. Plamena Nedyalkova
University of Economics – Varna

Резюме: По време на контролните производства, които се осъществяват от различни контролни институции в изпълнителната власт е от съществено значение запазване на личните данни на проверяваните физически и юридически лица. Основният обхват на този доклад е да се представят една значителна част от проблемите, които се проявяват в сложните контролни производства, при които съвместно участват няколко контролни институции. При тези сложни контролни производства често се налага предаване на информация от една контролна институция към друга контролна институция, което съответно поражда и проблемите относно съхраняване и защита на личните данни на проверяваните обекти.

Ключови думи: *контрол, изпълнителна власт, лични данни*

Abstract: During the control proceedings, which are carried out by various control institutions in the executive branch, it is essential to preserve the personal data of the inspected individuals and legal entities. The main scope of this report is to present a significant part of the problems that arise in complex control proceedings involving several control institutions. These complex control procedures often require the transfer of information from one control institution to another control institution, which accordingly raises problems regarding the storage and protection of personal data of the inspected objects.

Key words: *control, executive power, personal data*

DOI: <https://doi.org/10.36997/PPDD2021.126>

Изложение

Дигитализацията, която е предпоставка за приноса на входни данни, разработването и внедряването на нови преносими устройства, чрез които да се обработват първичните и вторичните данни, са все фактори, които оказват влияние върху трансфера на информация и в частност върху възможността тези данни бързо и лесно да попадат в лица, институции и организации с цел недобронамерено използване и неправомерно предоставяне на трети лица. Свидетели сме как през последните години този проблем започва да оказва влияние не само върху конкретните индивиди и лица, които са съставните единици на общността, но така също този проблем започна да въздейства и върху структурно- организационното развитие на всяка една организация. Проблематиката е много обхватна и в рамките на един доклад, не може да бъдат изследвани всички проблеми относно защитата на личните данни. Целта на настоящия доклад е да се изследва и анализира само един основен проблем, а именно проблемът за защитата на личните данни в контролните производства на изпълнителната власт. За осъществяване на така поставената цел, следва да се постигнат следните задачи:

1. Да се представи проблемът, засягащ политиките за сътрудничество между контролните институции относно постигането на пълна защита на личните данни на проверяваните обекти.

2. Да се представи оценка на въздействието върху защитата на данните на контролните обекти.

1.1. Специфики на политиките за сътрудничество между контролните институции относно постигането на пълна защита на личните данни на проверяваните обекти

В чл. 4 от Регламент (ЕС) 2016/679 е представена следната дефиниция за понятието „лични данни“, а именно „всяка информация, свързана с идентифицирано физическо лице, което може да бъде идентифицирано пряко или непряко, по-специално чрез идентификатор като име, идентификационен номер, данни за местонахождение, онлайн идентификатор или по един или повече признаци, специфични за физическата, физиологичната, генетичната, психическата, умствената, икономическата, културната или социална идентичност на

това физическо лице“,¹ т.е. лични данни е всяка информация с която дадено лице може да се идентифицира от всички останали лица.

Общото между контролните производства на основните контролни институции от изпълнителната власт (Национална агенция за приходите, Агенция за държавна финансова инспекция, Комисия за финансов надзор и др.) е, че преминават през следните основни етапи:

1. Планиране и започване на контролното производство.
2. Осъществяване на контролното производство, чрез съответните контролни процедури и реализиране на цялостния контролен процес.
3. Съставяне на съответните контролни документи, удостоверяващи извършения контрол.
4. Преглед на правните и икономическите последици от осъществения контролен процес.

По време на всеки един етап контролните лице събират, обработват и анализират всякаква разнородна информация за проверявания обект, в т.ч. съответно се налага и обработване на лични данни. От гледна точка на Национална агенция за приходите „основната цел, за която се извършва обработване на лични данни на физически лица, е идентифицирането им по безспорен начин, във връзка с осъществяването на законоустановени функции на НАП – обслужване на лицата, установяване на данъци и задължителни осигурителни вноски, обезпечаване и събиране на публични вземания, в това число и установяване на имущественото и финансово състояние на задължените лица, установяване на административни нарушения и налагане на административни наказания, надлежно информизиране на клиентите на НАП, както и други правомощия, предвидени в нормативната уредба“.²

Национална агенция за приходите (НАП), като водеща контролна институция в изпълнителната власт, си сътрудничи с останалите

¹ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните), (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=HU>).

² Защита на личните данни. Национална агенция за приходите стриктно спазва основните принципи, въведени като задължителни при обработването на лични данни, (<https://nra.bg/wps/portal/nra/za-nap/Zashtita-na-lichnite-danni>).

контролни институции в изпълнителната власт, като това сътрудничество е с различно предназначение и зависи от целта на съответното контролно производство. В зависимост от това предоставянето на информация от НАП към останалите контролни институции е с различно съдържание, форма и се отнася до различни проверявани обекти (физически и юридически лица). Например при контролните производства, които са насочени към установяване на укриване на осигурителни вноски, информацията, която се предоставя от НАП към НОИ, съдържа лични данни на проверяваните обекти, тъй като следва да се установи дали са декларирани и изплатени съответните данъчно-осигурителни вноски на данъчно задължените лица. По същия начин стои и въпросът, когато се извършват контролни производства, които са насочени към идентифициране на престъпни схеми на данъчни измами. Обикновено тези контролни производства са съвместни с НАП, НОИ, Главната инспекция по труда, Министерството на труда и социалната политика и е възможно участие на контролни институции от изпълнителната власт към Министерството на вътрешните работи (Икономическа полиция, ДАНС и др.). В тези случаи проверките се осъществяват по икономически сектори, като се разглеждат приоритетно секторите, които са с най-голям риск.

През последните години, поради развитието на технологии-те, между институциите по време на контролните производства се осъществява електронен обмен на информация, в т.ч. и лични данни. Този електронен обмен на информация цели да се оптимизират сроковете на производството, но това съответно е предпоставка за изтичане на лични данни от съответните контролни институции.

През 2019 г. НАП сключи споразумение за предоставяне на информация с Висшия съдебен съвет (ВСС) „за взаимодействие във връзка с осигуряването на достъп на органите на съдебната власт до електронни услуги на НАП, въз основа на което е предоставен достъп на служители от 179 съдилища“.³ Също така през 2019 г. НАП сключи още „три нови двустранни споразумения за достъп до елек-

³ Годишен отчет за дейността на Националната агенция за приходите за 2019, официално е публикуван отчета 2020 г., (https://nra.bg/wps/wcm/connect/nra.bg25863/4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd/Годишен_отчет_НАП2019.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGANG8009LJC0QTR5C2HH30I6-4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd-nDZA1Dw).

тронни услуги с Агенцията по заетостта, Агенцията по вписванията и Министерството на земеделието, храните и горите. Въз основа на споразуменията лицата, притежаващи ПИК, издаден от НАП, могат да го използват като идентификатор за достъп до електронните услуги на други държавни и общински администрации“.⁴ Въз основа на посочените споразумения още през 2019 г. са подадени заявления за предоставяне на достъп от 135 ведомства и държавни агенции до регистъра на НАП на задължените лица със „Справка за наличие или липса на задължения“ и от 132 ведомства и държавни агенции до Регистъра на уведомленията за сключване, изменение или прекратяване на трудовите договори и уведомления за промяна на работодател със „Справка за сключване, изменение или прекратяване на трудовите договори и уведомления за промяна на работодател“.⁵

Подготовката за електронния обмен на данни между институциите започна още през 2015 г., като през 2017 г. със свое решение № 357 от 29 юни 2017 г. Министерският съвет задължи всички административни органи в срок до 1 септември 2017 г. да приведат системите си за електронен обмен на документи с единен технически протокол, утвърден от председателя на Държавната агенция „Електронно управление“. Задължението за всички администрации да обменят документи помежду си единствено по електронен път е в сила от 1 ноември 2018 г. Административните органи трябва да използват само системи за електронен документооборот, които изпълняват този протокол.

Въпреки посочените споразумения и вътрешно утвърдени процедури за електронен обмен на данни между институциите, все пак ставаме свидетели за т.нар. изтичане на данни, като последният случай беше през 2019 г., когато хакери бяха се „сдобили с информация

⁴ Годишен отчет за дейността на Националната агенция за приходите за 2019, официално е публикуван отчета 2020 г., (https://nra.bg/wps/wcm/connect/nra.bg25863/4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd/Годишен_отчет_НАП2019.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGANG8009LJC0QTR5C2HH30I6-4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd-nDZA1Dw).

⁵ Годишен отчет за дейността на Националната агенция за приходите за 2019, официално е публикуван и отчетът за 2020 г. (https://nra.bg/wps/wcm/connect/nra.bg25863/4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd/Годишен_отчет_НАП2019.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGANG8009LJC0QTR5C2HH30I6-4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd-nDZA1Dw).

от един от сървърите на Министерството на финансите, в частност сървъра на Националната агенция за приходите“.⁶ Скоро след този случай Комисията за защита на личните данни издаде наказателно постановление срещу НАП, с което се наложи имуществена санкция на институцията.

Разработените вътрешни контролни системи за защита на личните данни във всяка една от институциите, които осъществяват контролни дейности в изпълнителната власт (НАП, НОИ, ГИТ и др.), от една страна, са насочени към ефективното прилагане на регламента, а от друга страна – към установяване и осъществяване на задълженията на съответните администратори и лицата обработващи лични данни. Тези контролни системи са утвърдени чрез съответните процедури, кодекси, указания и др. и с тяхна помощ следва да се установява и оценява рискът, който е вероятно да произтече от обработването на данни.

1.2. Оценка на въздействието върху защитата на данните на контролните обекти

Всяка контролна институция в изпълнителната власт следва да извършва системно оценка на въздействието върху защитата на личните данни на контролираните обекти. Тази оценка е задължително да се извежда и да се установява, когато има вероятност при обработването или при електронния обмен на данните между институциите да настъпи висок риск, нарушаващ правата и свободите на гражданите. Съгласно изискванията на Регламент 2016/ 679 в една оценка могат да се разглеждат набор от сходни операции по обработване, които представляват сходни високи рискове. Съгласно посочения регламент „Оценката на въздействието върху защитата на данните се изисква, по-специално, в случай на:

1. Систематична и подробна оценка на личните аспекти по отношение на физически лица, която се базира на автоматично обработване, включително профилиране и служи за основа на решения, които имат правни последици за физическото лице или по подобен начин сериозно засягат физическото лице.

2. Мащабно обработване на специални категории данни.

3. Систематично мащабно наблюдение на публично достъпна

⁶ Как спечелих дело за теча на данните ми от НАП, (https://www.dnevnik.bg/analizi/2021/01/15/4163037_kak_specheli_h_delo_z_a_techa_na_dannite_mi_ot_nap/).

зона.

Оценката за въздействието върху защитата на личните данни следва да се направи преди обработването на данните. Следователно първо е необходимо да се установят и определят съответните рискове от данните, които рискове са присъщи за всеки един контролиран обект (в т.ч. за всяко едно физическо лице), а след това следва да се пристъпи към цялостния процес по оценяване. Основното европейско изискване, което се поставя чрез Регламент 2016/ 679⁷ е оценката да съдържа:

1. Системен опис на предвидените операции по обработване и целите на обработването, включително, ако е приложимо, преследвания от администратора законен интерес.

2. Оценка на необходимостта и пропорционалността на операциите по обработване по отношение на целите.

3. Оценка на рисковете за правата и свободите на субектите на данни.

4. Мерките, предвидени за справяне с рисковете, включително гаранциите, мерките за сигурност и механизмите за осигуряване на защитата на личните данни и за демонстриране на спазването на настоящия регламент, като се вземат предвид правата и законните интереси на субектите на данни и на други заинтересовани лица.

С оглед спазването на изискването на чл. 35 от Регламент 2016/679 и предвид факта, че Националната агенция за приходите извършва съвместни контролни дейности с останалите контролни институции на изпълнителната власт, чрез което се осъществява миграция на данни, като се използват нови технологии, агенцията системно прави оценка на въздействието върху защитата на личните данни. Също така, в изпълнение на изискванията на Регламент 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета и Закона за защита на личните данни в структурите на НАП, от 2019 г. са определени длъжностни лица по защита на данните на всички структури на агенцията. В изпълнение на относимото действащо законодателство и утвърдените вътрешни актове на НАП длъжностните лица извършват регулярно

⁷ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните). (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=HU>).

мониторинг относно защитата на личните данни в НАП както по отношение на законоустановените функции на приходната администрация, така и по отношение на публикуваната информация в сайта. Въз основа на утвърдената политика при постъпване на сигнали от страна на граждани или институции за злоупотреба с данните се прави своевременна проверка, като резултатите от проверката се предоставят на Комисията по защита на личните данни.

При цялостния процес на оценяване на риска следва да се разгледа и да се изследва първо вероятността от настъпване на съответния риск, а така също неговата тежест. Въз основа на тази информация е необходимо да се определи и оцени дали рискът е висок, среден или нисък. След като определи неговата тежест и характер, може вече да се пристъпи към съответните организационни мерки по защита от съответните рискове.

Въз основа на всичко изложено дотук може да се приеме, че контролните институции, в т.ч. Националната агенция за приходите, се стремят при осъществяването на своята контролна дейност съвместно с останалите контролни институции от изпълнителната власт да гарантират и защитят личните данни на лицата. Новите технологии, колкото и да са необходимост и основен фактор за развитие, толкова са и съществен фактор, чрез който може да се въздейства в различни негативни насоки, включително чрез посегателство на личните данни. Всички институции, в т.ч. и ЕС, се стремят превантивно да обхванат всички възможни заплахи и да въздействат чрез налагането на различни мерки и изисквания, целящи да се гарантира защитата на личните данни на лицата.

Използвана литература

Защита на личните данни. Национална агенция за приходите стриктно спазва основните принципи, въведени като задължителни при обработването на лични данни, (<https://nra.bg/wps/portal/nra/zanap/Zashtita-na-lichnite-danni>).

Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните), (<https://eur-lex.europa.eu/>

legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=HU).

Как спечели дело за теча на данните ми от НАП, (https://www.dnevnik.bg/analizi/2021/01/15/4163037_kak_spechelih_delo_za_techa_na_dannite_mi_ot_nap/).

Годишен отчет за дейността на Националната агенция за приходите за 2019, (https://nra.bg/wps/wcm/connect/nra.bg25863/4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd/Годишен_отчет_НАП2019.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGAHG8009LJC0QTR5C2HH30I6-4d5b4a64-3f1a-49a5-8cbd-b4cabf77bacd-nDZA1Dw).

За контакти: гл. ас. д-р Пламена Недялкова
Икономически университет – Варна
e-mail: plnedyalkova@ue-varna.bg